ISAC
CENTAR ZA MEĐUNARODNE I BEZBEDNOSNE POSLOVE
INTERNATIONAL AND SECURITY AFFAIRS CENTRE

Uvod za izdanje za Republiku Srbiju

Svetska trgovinska organizacija (STO) predstavlja ključni globalni mehanizam kojim se reguliše međunarodna trgovina i koji danas u svom članstvu okuplja 164 članice (države i carinske teritorije). Ova organizacija predstavlja jedinstveni forum za vođenje trgovinskih pregovora, kao i za rešavanje trgovinskih nesuglasica i sporova nastalih između država članica. Može se reći da je Svetska trgovinska organizacija zaslužna za sprečavanje daljeg produbljivanja sporova, kao i za uspostavljanje pravednijeg sistema međunarodne trgovine. Zahvaljujući tome, države u razvoju, kao i nerazvijene države članice, stekle su polugu pomoću koje mogu da brane svoje pozicije u trgovinskim odnosima sa moćnijim državama.

Pristupanje Svetskoj trgovinskoj organizaciji je za Srbiju značajno iz dva razloga. Prvo, Srbija će kao punopravna država članica biti u prilici da učestvuje u sistemu globalne trgovinske razmene po jasno utvrđenim pravilima i steći će mogućnost da koristi mehanizme ove organizacije za rešavanje trgovinskih sporova sa drugim državama. Drugo, članstvo u STO je usko povezano sa procesom pristupanja Srbije Evropskoj uniji (EU). Kako EU i sama funkcioniše po pravilima STO, a obaveze iz Poglavlja 30 (Ekonomski odnosi sa inostranstvom) predviđaju funkcionalno članstvo Srbije u STO pre pristupanja samoj Uniji, ulazak Srbije u ovu organizaciju predstavlja preduslov za članstvo u EU i time dodatno dobija na značaju. Pored toga, treba napomenuti i da se danas u članstvu STO nalaze sve države regiona, sa izuzetkom Bosne i Hercegovine, kao i sve ostale evropske države (uključujući i Rusiju) osim Belorusije i Azerbejdžana. Ukoliko Srbija i dalje ostane izvan članstva STO, to će znatno ograničiti njene trgovinske mogućnosti i doprineće stvaranju slabije pozicije u odnosu na ključne spoljnotrgovinske partnere, dok će najviše izgubiti građani Srbije, odnosno potrošači, pre svega zbog slabije ponude i kvaliteta roba na tržištu.

ISAC fond sa zadovoljstvom predstavlja publikaciju koja nudi kratak pregled 10 najznačajnijih područja u kojima Svetska trgovinska organizacija daje svoj doprinos, a koja ujedno predstavljaju i njena najveća dostignuća i prednosti. Na ovaj način se svim zainteresovanima pruža prilika da, na razumljiv i jednostavan način, dobiju osnovne informacije o značaju ove organizacije, njenim ciljevima, konkretnim oblastima u kojima ima nadležnost, kao i o prednostima punopravnog članstva.

Svet je složen. Svetska trgovinska organizacija je složena. U ovoj kratkoj publikaciji pokušaćemo da objasnimo kompleksnu i dinamičnu prirodu trgovine i trgovinska pravila ove organizacije. Svetska trgovinska organizacija naglašava prednosti ovog sistema kojim se reguliše, ali ne tvrdi da je u njemu sve savršeno. Da je sistem savršen, ne bi bilo potrebe za daljim pregovorima u cilju reformisanja sistema i njegovog daljeg razvoja.

Ova publikacija ne tvrdi da se u okviru STO svi slažu oko svih pitanja. To je u stvari i jedan od osnovnih razloga postojanja sistema; drugim rečima, STO je forum gde države rešavaju svoje trgovinske nesuglasice.

Imajući sve ovo u vidu, jasno je da postoje mnogobrojni razlozi zašto je bolje da jedan ovakav sistem postoji.

Koji je stav STO oko…?
Svetsku trgovinsku organizaciju čine njene članice. Činjenica da STO ima više od 160 članova, znači da u okviru nje postoji više od 160 različitih mišljenja i stavova.

10 stvari koje Svetska trgovinska organizacija može da uradi

STO može...

page

1 ... da smanji troškove i podigne standard života 2

2 ... da reši sporove i smanji tenzije u trgovini 10

3 ... da stimuliše ekonomski razvoj i podigne stopu zaposlenosti 14

4 ... da smanji troškove međunarodnog poslovanja 20

5 ... da podstakne dobro upravljanje 26

6 ... da pomogne državama da se razviju 30

7 ... da slabijima obezbedi snažniji glas 36

8 ... da dâ podršku zaštiti životne sredine i zdravstvu 40

9 ... da doprinese miru i stabilnosti 46

10 ... da bude efikasna bez naslovnih strana 50

1 ... DA SMANJI TROŠKOVE I PODIGNE STANDARD ŽIVOTA

Svi smo mi potrošači.

Na cene koje plaćamo za hranu i odeću, potrepštine i luksuzne stvari, kao i za sve ostalo između te dve krajnosti, utiču trgovinske politike koje vodi država u kojoj živimo.

1 ... DA SMANJI TROŠKOVE I PODIGNE STANDARD ŽIVOTA

PROTEKCIONIZAM JE SKUP jer podiže cene. Globalni sistem STO smanjuje trgovinske barijere između članica kroz pregovore i funkcioniše po principu nediskriminacije.

Rezultat su manji troškovi proizvodnje (uvezena roba koja se koristi u proizvodnji je jeftinija), niže cene gotovih proizvoda i usluga, više izbora za proizvođače i potrošače, i samim tim niži životni troškovi.

Ključno pitanje koje se razmatra kada je reč o STO je uticaj uvoza na nas kao potrošače. Pitanja u vezi sa izazovima koje uvoz može da donese, razmatraju se na drugim mestima i drugim forumima.

UKUPNI PRIHODI MOGU DA PORASTU. Prema podacima Vlade Sjedinjenih Američkih Država (SAD) proces otvaranja tržišta od 1945. godine je doprineo rastu godišnjih prihoda za jedan trilion (američkih) dolara, ili devet hiljada dolara po domaćinstvu. Takođe, dva najveća trgovinska sporazuma iz devedesetih godina XX veka, Urugvajska runda pregovora u okviru STO i Severnoamerički ugovor o slobodnoj trgovini između SAD, Kanade i Meksika, doprineli su povećanju godišnje kupovne moći sa 1.300 na 2.000 dolara godišnje za prosečnu američku četvoročlanu porodicu.

Evropska unija koja je kroz stvaranje zajedničkog tržišta preduzela treću najveću liberalizaciju trgovine na prelazu dva veka, tvrdi da, pored dobiti zbog nižih cena, prosečni evropski potrošač, zbog veće ponude robe i usluga, ima dobit koja dosеže i do šeststo dolara godišnje.

HRANA JE JEFTINIJA ako se protekcionizam smanji. Kada štitite svoju poljoprivredu hrana veštački poskupljuje. Razlika u ceni hrane može biti ogromna kada je zaštita na izuzetno visokom nivou, kao i kada su cene prirodno niske.

Procenjeno je da su zaštitne mere u poljoprivredi povećale cenu hrane za 1.500 dolara godišnje za četvoročlanu porodicu u EU 1997. godine, a porez na hranu u Japanu doprineo je porastu cena hrane za 51 posto. U samo jednoj godini (1988), američki potrošači su platili tri milijarde dolara više od iznosa koji im je bio potreban za potrepštine, kako bi potpomogli proizvodnju šećera.

MEĐUTIM, POSTOJI I PARADOKS. Protekcionizam i subvencije na bogatim tržištima povećavaju cene na domaćem, a smanjuju cene na stranim tržištima, posebno u siromašnijim državama. Ako reforme u velikim državama dovedu do rasta svetskih cena, potrošači u siromašnim državama se mogu naći na udaru. Međutim, njihovi poljoprivredni proizvođači će dobiti realne cene za svoje proizvode, što će ih ohrabriti da više proizvode i povećavaju zalihe unutar države.

Zbog toga je pregovaranje o poljoprivrednoj razmeni komplikovan poduhvat. Vlade zemalja se još uvek bave ulogom koju poljoprivredna politika ima, posebno kada su u pitanju brojni izazovi, počevši od bezbednosti hrane, pa sve do zaštite životne sredine.

Ipak, države članice Svetske trgovinske organizacije aktivno rade na smanjivanju subvencija i tržišnih barijera koje predstavljaju najveće prepreke za odvijanje slobodne trgovine. Pored toga, pregovori se vode oko nastavka reformi u oblasti poljoprivrede.

Ovi problemi su sada inkorporirani u širi program unutar Doha razvojne agende, koja je pokrenuta na Četvrtoj ministarskoj konferenciji STO održanoj u Dohi (Katar) u novembru 2001. godine.

ODEĆA JE JEFTINIJA. Kao i kod poljoprivrede, trgovina odećom i tekstilom takođe je reformisana, iako su neke vrste zaštitnih mera ostale. U periodu kada je protekcionizam dostigao svoj vrhunac, cene su bile na prilično visokom nivou za potrošače.

Krajem osamdesetih godina XX veka, za vreme Urugvajske runde kada su ujedno i započeti pregovori o reformi postojećeg sistema i osnivanju STO, u SAD je došlo do porasta cena odeće za 58 posto, što je bila direktna posledica zabrane uvoza i visokih carina.

Procenjeno je da su potrošači iz Velike Britanije plaćali petsto miliona funti više svake godine za odeću zbog restrikcija u trgovini. U Kanadi, ta cifra se kretala oko 780 miliona kanadskih dolara. Da carine nisu bile snižene u ovom periodu, prosečna četvoročlana australijska porodica bi izdvajala dodatnih trista australijskih dolara godišnje.

Reforme koje su se odnosile na trgovinu tekstilom i odećom u okviru STO okončane su 2005. godine. Program je uključivao eliminisanje količinskih kvota za uvoz.

Čak i danas, uvozne carine na ključne jeftine proizvode mogu biti nesrazmeran teret za najugroženije.

Ekonomisti su izračunali da bi potpunom eliminacijom carina na tekstilne proizvode i odeću, ceo svet ostvario dobit od 23 milijarde dolara, od čega bi SAD imale 12,3 milijardi dolara dobiti, 0,8 milijardi dolara Kanada, 2,2 milijarde dolara Evropska unija i oko 8 milijardi dolara zemlje u razvoju.

Protekcionizam u poljoprivredi je povećao cenu hrane za 1.500 dolara godišnje za četvoročlanu porodicu u EU 1997. godine.

Otvaranje tržišta od 1945. godine uvećalo je godišnje prihode SAD za devet hiljada dolara po domaćinstvu.

U Južnoj Koreji, protekcionizam u automobilskoj industriji uvećava cenu automobila iz uvoza za 43 posto.

ISTO VAŽI I ZA OSTALE PROIZVODE...

Na primer, procenjeno je da su početkom osamdesetih godina XX veka, kada je protekcionizam bio na samom vrhuncu, kvote na uvoz automobila u SAD donosile pet milijardi dolara godišnje dodatnog profita proizvođačima japanskih automobila (i stvarale dodatne troškove kupcima u SAD). Naime, japanski proizvođači su se opredelili da vozila, čiji je broj bio ograničen kvotama, prodaju znatno iznad nominalne vrednosti.

Uprkos ovoj zaštiti, američka automobilska industrija je nastavila da gubi udeo na tržištu. Strani proizvođači su jednostavno zaobišli trgovinske barijere tako što su počeli da proizvode automobile u SAD.

I mnoge druge države su štitile svoje automobilske industrije. U Južnoj Koreji je kombinacija carine od osam posto i poreza na veličinu motora direktno uticala na povećanje cena uvezenih automobila. Shodno tome, automobil čija je početna cena iznosila 21.000 dolara, nakon carinjenja je koštao 30 000 dolara.

...KAO I ZA USLUGE. Tanzanija, Uganda i Mozambik spadaju među najpoznatije države u kojima je došlo do pada cena telefonskih razgovora, interneta i ostalih vrsta komunikacionih usluga između 2008. i 2010. godine. Prema Međunarodnoj uniji za telekomunikacije (ITU), u ovoj grupi su se našle i neke azijske države kao što su Butan i Bangladeš. Nedavna otvaranja tržišta, kada su u pitanju usluge u ovim oblastima, nesumnjivo su doprinela bržem razvoju u nekim od najmanje razvijenih zemalja.

Od 2008. do 2010. godine, cene internet usluga u državama u razvoju (proporcionalno bruto društvenom proizvodu) opale su mnogo brže nego što je to slučaj u bogatim državama (za 52 posto, u odnosu na 35 posto). Danas su retke države koje dopuštaju da internet usluge budu predmet monopola.

Ako posmatramo šire, prema podacima ITU, regioni koji su sporije i u manjem obimu liberalizovali telekomunikacione usluge, kao što je to bio slučaj sa državama Bliskog istoka i Afrike, imaju višu prosečnu cenu telekomunikacionih usluga nego regioni poput Evrope, Severne i Južne Amerike i Azije, koji su svoje reforme otpočeli ranije.

I kompanije, baš kao i građani, imaju određene koristi. Smanjenje cena i veća pristupačnost do koje je došlo usled otvaranja tržišta širom sveta, omogućili su da telekomunikacione usluge postanu dostupne i malim i srednjim preduzećima.

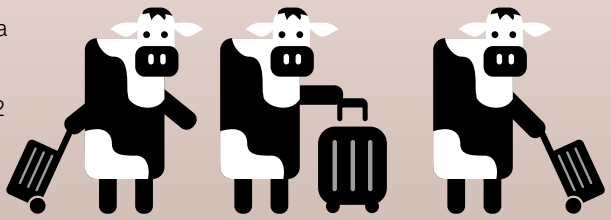

CARINE ČESTO ŠKODE SIROMAŠNIMA. Sudeći po istraživanjima u SAD, veće carine se naplaćuju na veliki broj proizvoda koje kupuju građani sa nižim primanjima. Tu su uključeni sportska obuća, donji veš, majice i drugo, što znači da se na robu koju kupuju ovi potrošači primenjuju pet do deset puta veće carinske stope, nego na luksuznu robu koju kupuje srednja klasa ili bogati. Siromašne države koje izvoze, kao što su Kambodža i Bangladeš, takođe su pogođene i suočavaju se sa carinama koje su petnaest puta više nego one koje se primenjuju na bogate nacije i države izvoznice nafte.

I TAKO DALJE. Sistem koji danas čini Svetska trgovinska organizacija postoji već više od šezdeset godina.

U tom periodu došlo je do osam rundi pregovora o trgovini. Trgovinske barijere širom sveta su manje nego ikada u istoriji trgovine i nastavljaju da padaju, i od toga svi imamo koristi.

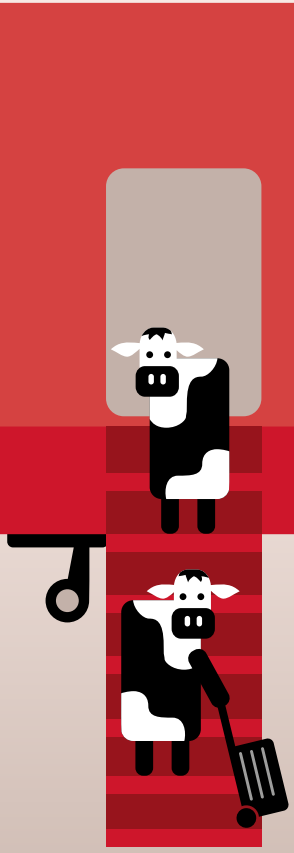

Po tvrdnjama kritičara protekcionizma u poljoprivredi, potrošači i vlade u bogatim zemljama su platili 350 milijardi dolara godišnje kako bi subvencionisali poljoprivredu, što je dovoljno da 41 milion krava muzara pošalju prvom klasom avionom na put oko sveta jedan i po put.

RAZLIČITE TAČKE GLEDANJA: BEZBEDNOST HRANE

Izbegavanje dijaloga o bezbednosti hrane je izbegavanje razgovora o očiglednom problemu kojem se STO mora posvetiti. Trgovina nije uspela da nahrani gladne čak ni kada je hrane bilo u izobilju i kada je bila jeftina, a to je još manje moguće danas kada su cene izuzetno visoke. Iznos troškova uvoza hrane je dostigao 1,3 triliona dolara 2011. godine, dok su troškovi za uvoz hrane u najmanje razvijenim zemljama su porasli za trećinu tokom 2012. godine. G-20 je prihvatila da je problem što se zemlje u razvoju oslanjaju na prekomerni uvoz hrane, kao i da ih to čini ranjivijim na šokove izazvane cenama i manjkom hrane na tržištu. STO takođe to treba da prepozna.

Olivije De Šuter (Olivier De Schutter), specijalni izvestilac o pravu na hranu. "Food security hostage to trade in WTO negotiations – UN right to food expert", Office of the UN High Commissioner for Human Rights website, 16th November 2011.

Kao prvo, trgovina nije i nikad nije ni bila sigurno rešenje za sve probleme, pa ni za bezbednost hrane, kao ni za druge stvari. Trgovina nudi bitne prednosti, i kada dobro funkcioniše smanjuje troškove, unapređuje mogućnosti koje imaju potrošači, i pomaže upravljanju rizicima. Ali preterano oslanjanje na trgovinu, i kod izvoznika i kod uvoznika, nosi i velike rizike u vezi sa ekonomijom i bezbednošću hrane.

Gavejn Kripki (Gawain Kripke), direktor za politiku i istraživanja Oxfam America, "Finding some focus: Trade and food security, the politics of poverty", Oxfam America website, 6th June 2012.

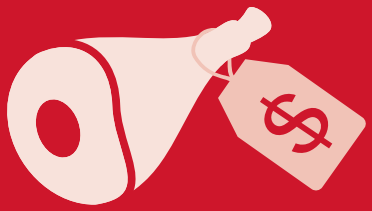

„Suštinski se ne slažem s vašom tvrdnjom da bi države trebalo da ograniče oslanjanje na međunarodnu trgovinu kako bi postigle bezbednost hrane. Upravo suprotno, postoji saglasnost među stručnjacima UN da je međunarodna trgovina deo paketa rešenja kojim se osigurava bezbednost hrane.

Radna grupa za globalnu bezbednost hrane UN (...) je primetila da bi veća liberalizacija tržišta doprinela globalnoj bezbednosti hrane kroz povećavanje obima razmene i boljem pristupu različitim izvorima uvezene hrane.

U međuagencijskom izveštaju sačinjenom za G-20 se govori, na primer, da je „trgovinska razmena jedna od bitnijih komponenti bilo koje strategije o bezbednosti hrane" i da „politike koje remete proizvodnju i razmenu poljoprivrednih dobara, potencijalno mogu omesti dugoročne uspehe u ostvarivanju bezbednosti hrane". (...)

Naravno, naši članovi pregovaraju oko ostvarivanja što sličnijih uslova za trgovinu poljoprivrednim proizvodima kako bi povećali sopstvene mogućnosti za dostizanje bezbednosti hrane."

Paskal Lemi (Pascal Lamy), generalni direktor STO, pismo Olivijeu De Šuteru, 14. decembar 2011. godine.

2 ... DA REŠI SPOROVE I SMANJI TENZIJE U TRGOVINI

Više trgovine, više dobara i usluga kojima se trguje i više zemalja koje trguju donose koristi, ali istovremeno povećavaju mogućnost stvaranja međusobnih razmirica. Sistem STO se sa ovim nosi na dva načina.

Prvo, države pregovaraju o pravilima prihvatljivim za sve.

Drugo, STO omogućava rešavanje sporova na osnovu pravila oko kojih su se sve članice prethodno usaglasile.

2 ... DA REŠI SPOROVE I SMANJI TENZIJE U TRGOVINI

TEŠNJI ODNOSI IZMEĐU DRŽAVA DONOSE OGROMNE KORISTI, ali mogu dovesti i do međusobnih trvenja: veći obim trgovine uvećava mogućnost sporova. U prošlosti, takve razmirice često su dovodile do ozbiljnih konflikata. Međutim, danas su trgovinske razmirice svedene na minimum time što je uspostavljen mehanizam koji omogućava državama da se obrate različitim organizacijima, a naročito Svetskoj trgovinskoj organizaciji, kako bi rešile međusobne sporove.

Pre Drugog svetskog rata, nije postojao forum za pregovore o trgovini, kao ni zakonski okvir za rešavanje trgovinskih razmirica.

Posle rata, države koje učestvuju u globalnoj trgovinskoj razmeni, ispregovarale su pravila za čiju je primenu sada nadležna STO. Rešavanje nesporazuma dijalogom i usaglašavanje oko pravila bili su najvažniji procesi za smanjivanje tenzija.

Ovim pravilima je ustanovljena obaveza da se svaki nesporazum rešava u okviru STO, a ne jednostrano.

Rešavanje sporova se ponekad opisuje kao dragulj u kruni STO. To je centralni stub sistema multilateralne trgovine i jedinstveni doprinos stabilnosti globalne ekonomije.

Rešavanje sporova u okviru STO usmerava pažnju zemalja na poštovanje pravila. Jednom kada se presuda donese, države se fokusiraju na poštovanje pravila, i eventualno na pregovore o njihovoj reviziji u budućnosti, umesto da jedna drugoj objavljuju rat.

Otkako je 1995. godine uspostavljen taj princip, u okviru STO vođeno je preko četiristo sporova. Da nije bilo ovog mehanizma koji omogućava rešavanje razmirica na konstruktivan i harmoničan način, neki od sporova su mogli da prerastu u ozbiljne političke konflikte.

ČINJENICA DA SE SPOROVI REŠAVAJU SPORAZUMNO U OKVIRU STO govori da postoje jasna pravila na osnovu kojih se određuje koja strana je u pravu. Jednom kada se presuda donese, fokus se pomera na korake koje dalje treba preduzeti.

Povećanje broja sporova u STO nije odraz povećanja tenzija u svetu. Naprotiv, to se pre može protumačiti kao posledica ekonomskog zbližavanja država širom sveta, kao i širenja broja članica STO, te činjenice da države imaju poverenje u STO kao sistem kroz koji mogu da reše međusobne sporove.

Ponekad, odnosi među državama u konfliktu mogu da budu izuzetno zategnuti, ali države uvek teže da se prilagode dogovoru i obavezama koje su same ispregovarale.

... je pokrenuto u okviru STO između 1995. i 2011. godine.

U više od pedeset posto slučajeva nije došlo do uspostavljanja panela za rešavanje sporova, pošto je veliki broj sporova rešen kroz razgovore strana u sporu.

Više od devedeset posto odluka je prihvaćeno od strane država protiv kojih je podneta žalba, dok je u manje od četiri odsto slučajeva došlo do primene sankcija od strane država koje su uputile žalbu.

Prosečno trajanje spora na panelima je **deset meseci.** U drugim međunarodnim organizacijama ili čak nacionalnim sudovima, za postizanje sporazuma je potrebno između dve i pet godina.

Zemlje u razvoju češće koriste mehanizam za rešavanje sporova u okviru STO.

Ukupan broj sporova na godišnjem nivou je opao. Zemlje u razvoju su znatno aktivnije imajući u vidu porast njihovog učešća u trgovini. Međutim, njihov udeo u sporovima, bilo kao tužilaca ili tuženih strana, varirao je tokom godina.

Broj podnetih tužbi od strane razvijenih država/država u razvoju
Broj slučajeva na godišnjem nivou

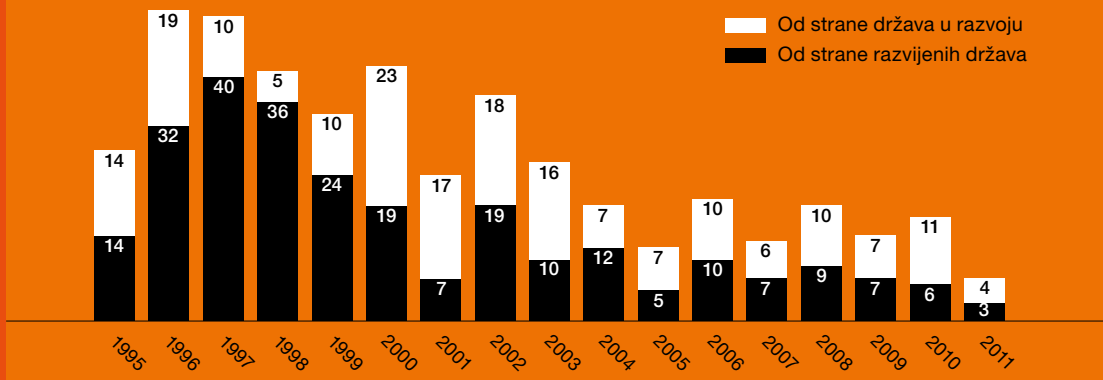

Broj podnetih tužbi protiv razvijenih država/država u razvoju
Broj slučajeva na godišnjem nivou

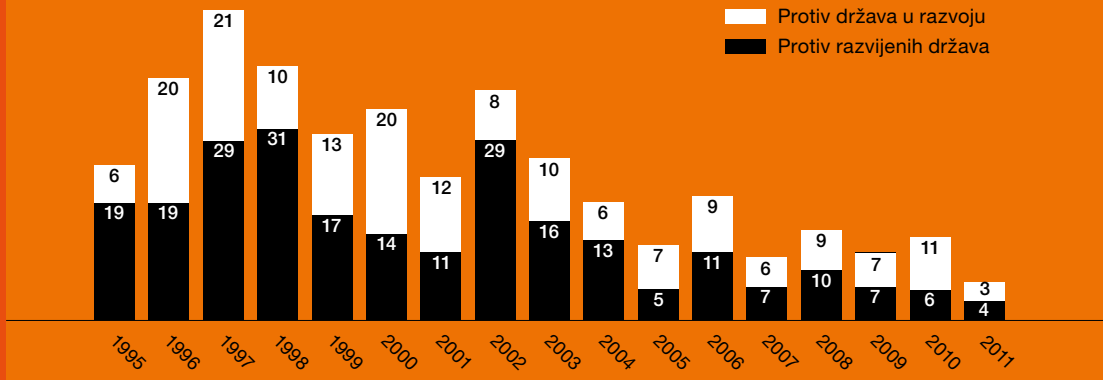

Izvor: WTO dispute settlement data; Raúl A. Torres, "Use of the WTO Trade Dispute Settlement Mechanism by the Latin American Countries — dispelling myths and breaking down barriers", WTO Staff Working Paper ERSD-2012-03, February 2012.

3 ... DA STIMULIŠE EKONOMSKI RAST I PODIGNE STOPU ZAPOSLENOSTI

Povezanost između trgovine i kreiranja novih radnih mesta je složena. Istina je da tržište može da kreira nova radna mesta, ali je podjednako tačno i da konkurencija nastala uvozom može da izloži pritisku domaće proizvođače, i da ih podstakne da otpuštaju radnike.

Uticaj konkurencije stranih proizvođača varira od preduzeća do preduzeća u okviru jednog sektora, kao i između samih privrednih sektora unutar ekonomije, te naposletku i između pojedinačnih država. Na isti način varira i uticaj novih mogućnosti koje pruža trgovina.

3 ... DA STIMULIŠE EKONOMSKI RAST I PODIGNE STOPU ZAPOSLENOSTI

CILJ VLADA ČLANICA STO JE PODIZANJE STANDARDA ŽIVOTA, DOSTIZANJE PUNE ZAPOSLENOSTI I ODRŽIVOG RAZVOJA, kao što je istaknuto u Sporazumu iz Marakeša kojim je organizacija i osnovana. Sredstva za postizanje navedenih ciljeva, između ostalog, podrazumevaju i „znatno smanjenje carina i drugih prepreka za slobodnu trgovinu."

Proces otvaranja tržišta se odvija u skladu sa pravilima STO, koji uzima u obzir da su neke države u boljoj poziciji od drugih. Neke države, na primer, imaju naprednije zakone, bolje regulatorne politike i razvijeniju infrastrukturu. Uopšteno govoreći, razvijenim zemljama je jednostavnije da otvore svoja tržišta nego zemljama u razvoju. Kao rezultat, prosečne carine (uvozne carine) u razvijenim zemljama, barem za proizvedena dobra, su znatno niže nego u zemljama u razvoju. Ipak, treba napomenuti da se ovo ne odnosi na sve slučajeve i na sve proizvode.

OTVORENE PRIVREDE RASTU BRŽE I ZNATNO SU STABILNIJE U ODNOSU NA ZATVORENE, a ekonomski rast je veoma bitan faktor u kreiranju radnih mesta. Profitabilne kompanije će pre zaposliti nove radnike nego one koje beleže gubitke. Trgovina takođe može biti pokretač za efikasnost i produktivnost, pošto kompanije imaju lakši pristup širem spektru različitih visoko-kvalitetnih i pristupačnih sirovina iz uvoza. Kompanije takođe imaju pristup tehnologiji, znanju i veštinama, što ne bi imale u zatvorenoj privredi. Pristup tehnologiji i kvalitetno ulaganje sredstava može podstaći inovacije i kreativnost na radnom mestu.

Štaviše, konkurencija na tržištu može biti jak podsticaj kompanijama koje su u potrazi za novim načinima poboljšanja proizvoda, kao i načinima za smanjivanje troškova proizvodnje. Dolazak novih ideja iz drugih zemalja može dovesti do veće produktivnosti u kompanijama, pri čemu isti učinak može imati i veći pristup izvoznom tržištu. Međutim, povećanje produktivnosti često znači uraditi *što više sa što manje ulaganja*, a to za posledicu može da ima smanjenje broja zaposlenih u pojedinim industrijama.

OVO JE DEO KOJI EKONOMISTI ZOVU „BUĆKALICA", odnosno „kreativna destrukcija", kako je naziva Jozef Šumpeter (Joseph Schumpeter). To je deo privrednog ciklusa koji postoji vekovima unazad i koji može da bude veoma bolan. Međutim, istorija nas je naučila da se države koje teže da u što većoj meri ograniče priliv strane robe, dobara ili ideja, suočavaju sa stagniranjem privrede.

TAKOĐE, VAŽNO JE PRIHVATITI DA, iako trgovina u većini slučajeva donosi korist za većinu ljudi, kako za potrošače tako i za proizvođače, ipak postoje i oni kojima trgovina nanosi štetu. Shvatanje da trgovina može biti pretnja je bitno, i sa društvenog i sa političkog aspekta. Radnicima koji su izgubili svoja radna mesta je potrebna određena vrsta podrške, i upravo iz tog razloga su istraživanja pokazala da su građani naklonjeniji otvaranju tržišta, ukoliko znaju da će im takva podrška biti obezbeđena.

Upravo iz tog razloga, vlade država trebalo bi da zadrže efikasne socijalne programe za zaštitu radnika koji su izgubili svoja radna mesta zbog trgovine, i da im pomognu da pronađu nove poslove.

Uvoz više nije povezan sa gubitkom radnih mesta

Grafikon prikazan ispod nam govori da su uvoz i stopa nezaposlenosti bili u vezi u periodu od 1970. do 1990. godine. Ali, od 1990. ove linije su strogo razdvojene, i dvadeset godina kasnije povezanost između ovih linija je praktično izbledela.

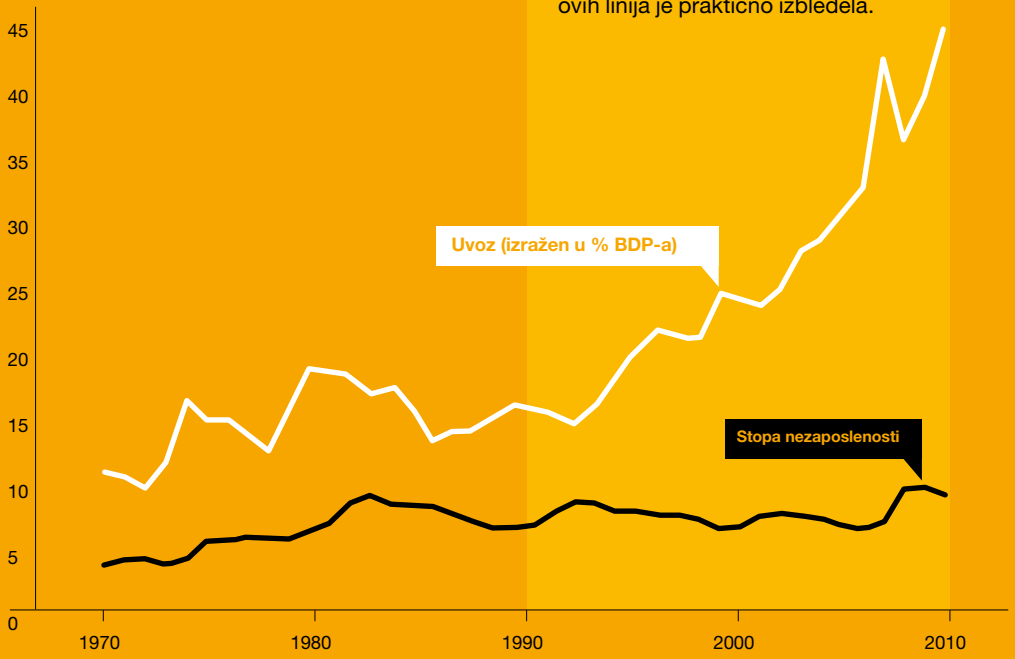

U grafikon su uključene sledeće države: Australija, Austrija, Belgija, Kanada, Danska, Finska, Francuska, Nemačka i Zapadna Nemačka (do 1991. godine), Island, Italija, Japan, Koreja, Luksemburg, Holandija, Novi Zeland, Norveška, Portugal, Španija, Švedska, Švajcarska, Turska, Velika Britanija i SAD.

Izvor: Newfarmer, R. and Sztajerowska M. (2012), "Trade and Employment in a Fast-Changing World", in OECD (2012), Policy Priorities for International Trade and Jobs, Douglas Lippoldt (ed.), OECD, Paris.

IAKO JE POVEZANOST IZMEĐU TRGOVINE I POSLOVA IZRAZITO KOMPLEKSNA, očigledno je da protekcionizam ne štiti poslove, ili pak to čini uz veoma visoke troškove, što se može negativno odraziti na zaposlenost u drugim sektorima privrede. Ovo je posebno tačno u današnje vreme koje karakteriše sve veća međusobna povezanost globalne ekonomije.

Širenje svetskih trgovinskih lanaca znači da se roba proizvodi na različitim mestima. Roba se danas sve ređe proizvodi u samo jednoj državi, i konačni proizvodi su sve češće sastavljeni zahvaljujući uslugama i delovima koji dolaze iz različitih država.

Učešće u ovim lancima bilo bi ozbiljno podriveno ukoliko bi dobra i usluge koji su potrebni za izradu ovih proizvoda bili skuplji ili ukoliko bi se do njih teže dolazilo.

Takođe, postoje mnoga radna mesta u svim državama čiji su poslovi direktno povezani sa uvozom, i tu se pre svega misli na maloprodaju, špediciju, brzu dostavu i logistiku. Izreka da je izvoz dobar a uvoz loš, oduvek je bila diskutabilna, a danas je to očiglednije nego ikada ranije.

Države u razvoju kao što su Malezija, Mauricijus i Egipat izvukle su neverovatnu korist od otvaranja svojih tržišta u sektoru za informacione i komunikacione tehnologije, pošto su dostigle visoku stopu zaposlenosti u ovoj oblasti. Razvijene zemlje poput Finske, Švedske i Irske sledile su sličan princip koji je i kod njih doveo do ekonomskog rasta i otvaranja novih radnih mesta.

IAKO TRGOVINA MOŽE DA UGROZI OPSTANAK NEKIH POSLOVA, većina ekonomista veruje da tehnološki napredak, mnogo više od trgovine, dovodi do gubitka radnih mesta, posebno kod poslova koji ne zahtevaju posebne veštine. Pronalazak automobila je bila loša vest za kovače i uzgajivače konja. Svetlost koja se dobija električnom energijom bila je problematična za zanatlije koji su pravili sveće. Ali sa druge strane, ova otkrića su stvorila milione novih radnih mesta u automobilskom sektoru, kao i u sektoru rasvete.

Organizacija za evropsku saradnju i razvoj (OECD) je zabeležila uticaj uvoza na stopu nezaposlenosti u 23 države. Ako je i postojala veza između stope uvoza i stope nezaposlenosti u periodu između 1970. i 1990. godine, u poslednjih dvadeset godina situacija je drugačija. Početkom 1990. godine, ove linije se oštro razdvajaju i danas je povezanost između njih izbledela.

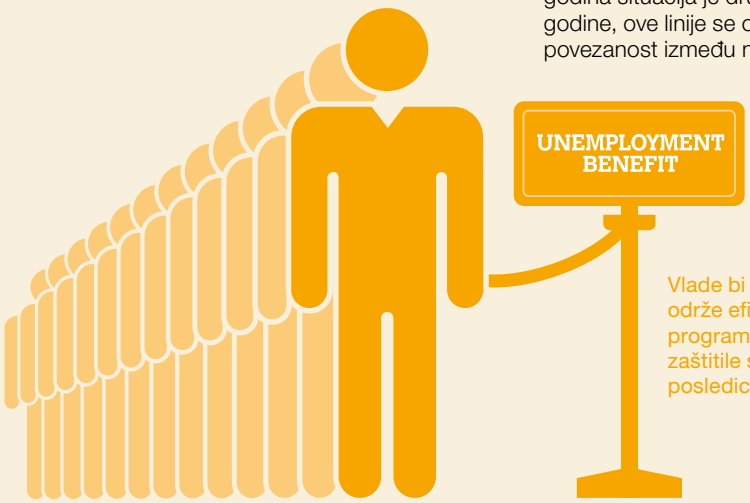

Vlade bi trebalo da održe efikasne socijalne programe kako bi zaštitile svoje radnike od posledica gubitka posla.

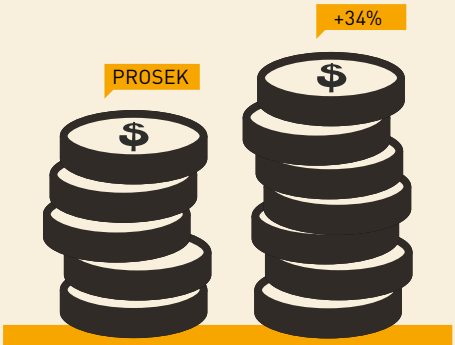

U podsaharskoj Africi, radnici koji rade u izvozno orjentisanim kompanijama imaju platu koja je za 34 posto veća od prosečne.

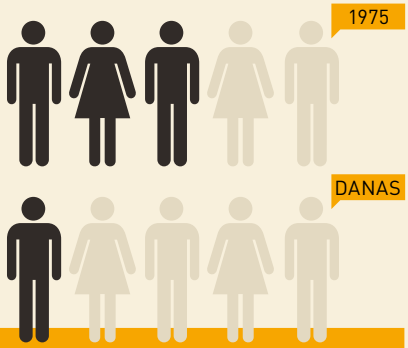

Šezdeset odsto populacije u Aziji je 1975. godine živelo u potpunom siromaštvu. Danas je taj broj ispod dvadeset posto.

POSLOVI POVEZANI SA IZVOZOM SU OBIČNO BOLJE PLAĆENI OD ONIH KOJI NISU. U Zapadnoj Evropi, radnici u kompanijama koje su orijentisane na izvoz imaju za deset ili dvadeset odsto višu platu od prosečne. U SAD, plate vezane za izvoz više su za šest posto, a u Podsaharskoj Africi za 34 posto.

Uopšteno gledajući, plate su veće u otvorenim privredama nego u zatvorenim. Radnici u sektoru proizvodnje u otvorenim privredama zarade od tri do devet puta više od onih u zatvorenim.

Ali kao i sa većinom stvari, ništa nije crno ili belo. Tržište podstiče veću produktivnost, a veća produktivnost dovodi do povećanja plata. Međutim, postoje čvrsti dokazi koji govore u prilog tome da su plate u nekim sektorima u razvijenim državama na neki način pod pritiskom kada su ti sektori izloženi konkurenciji koja dolazi iz zemalja s nižim prosečnim platama. Takođe, postoji i istraživanje koje pokazuje da u nekim slučajevima tržište može doprineti povećanju razlika između visine dohotka u pojedinim sektorima.

KAO ŠTO SMO REKLI NA POČETKU, povezanost između tržišta i zaposlenosti je kompleksna i uticaj tržišta na zaposlenost se ne može posmatrati „u laboratorijskim“ uslovima. Postoje mnogi drugi faktori koji su povezani sa održivim stvaranjem radnih mesta. U nekim slučajevima, prebrzo otvaranje tržišta može da bude pogrešan potez. Bez odgovarajuće fizičke, institucionalne i zakonske osnove, koristi od otvaranja tržišta mogu biti izgubljene.

S druge strane, činjenica je da je otvaranje tržišta dovelo do smanjenja siromaštva u mnogim državama. Na primer, danas u Aziji manje od dvadeset odsto populacije živi u potpunom siromaštvu, za razliku od 1975. godine kada je taj udeo iznosio šezdeset odsto. Takođe treba napomenuti da u Africi danas, po prvi put, manje od polovine populacije živi u potpunom siromaštvu. Tržište se pokazalo kao veoma važna komponenta u ekonomskom razvoju i ublažavanju siromaštva u obe regije.

Trgovina je veoma bitan instrument i znamo da su bez nje ekonomski rast, stvaranje radnih mesta i ekonomski razvoj teško dostižni. Ali tržište nije „lek za sve bolesti.“

4 ... DA SMANJI TROŠKOVE MEĐUNARODNOG POSLOVANJA

Iako je mnoge koristi od trgovine veoma teško brojčano izraziti, to ni u kom slučaju ne umanjuje njihovu važnost.

One su rezultat osnovnih principa koji se nalaze u srži sistema i zahvaljujući njima život preduzetnika, proizvođača i pružaoca usluga je u velikoj meri olakšan.

4 ... DA SMANJI TROŠKOVE MEĐUNARODNOG POSLOVANJA

TRGOVINA OMOGUĆAVA PODELU RADA IZMEĐU DRŽAVA. Ona dovodi do toga da se resursi koriste efikasnije i racionalnije u proizvodnji. Ali sistem trgovine u okviru STO nudi mnogo više od toga. Principi po kojima organizacija funkcioniše, pomažu da se produktivnost poveća i da se smanje troškovi. Ovi principi su stvoreni kako bi se život svih učesnika učinio jednostavnijim i jasnijim.

ZAMISLITE SITUACIJU u kojoj svaka država postavlja različita pravila i različite carinske stope na uvoz za različite trgovinske partnere. Zamislite, na primer, da kompanija u nekoj državi želi da uveze sirovine ili komponente, kao što su bakar za žice ili ekrani osetljivi na dodir.

U tom slučaju, ne bi bilo dovoljno da ta kompanija u razmatranje uzima samo cene koje dobavljači širom sveta nude. Kompanija bi takođe morala odvojeno da vrši proračune o carinskim stopama koje bi joj bile naplaćene prilikom uvoza (što bi zavisilo od toga iz koje države dolazi roba), a osim toga, morala bi i da proučava propise koji se primenjuju na proizvode iz svake od zemalja. Kupovina bakra ili ekrana osetljivog na dodir bila bi veoma komplikovana operacija. To je, najjednostavnije rečeno, jedan od problema diskriminacije u trgovini.

Zamislite sada da vlade najave da će naplaćivati iste carinske stope na uvoz iz svih država, i da će koristiti iste propise za sve proizvode, bez obzira da li su proizvodi uvezeni ili su proizvedeni u toj državi. Toj kompaniji bi sve bilo mnogo jednostavnije. Nabavljanje sastavnih delova za robu koju proizvodi ili usluge koje pruža, postalo bi efikasnije i jeftinije.

NEDISKRIMINACIJA JE SAMO JEDAN OD OSNOVNIH PRINCIPA SISTEMA SVETSKE TRGOVINSKE ORGANIZACIJE. Ostali uključuju sledeće:

- transparentnost (jasne informacije u vezi sa politikama, pravilima i propisima)
- veća izvesnost u vezi sa uslovima trgovine (smanjivanje trgovinskih barijera i unapređivanje pristupa drugih država domaćem tržištu predstavljaju pravnu obavezu svake države članice)
- pojednostavljivanje i standardizacija carinskih procedura, uklanjanje birokratskih prepreka, centralizovana baza informacija, kao i ostale mere koje doprinose pojednostavljivanju trgovine, što je poznatije pod nazivom „trgovinske olakšice“

Svi ovi prinicipi zajedno čine trgovinu jednostavnijom i smanjuju gubitke kompanija. S druge strane, to znači više poslova i kvalitetnija dobra i usluge za potrošače.

„TRGOVINSKE OLAKŠICE“ su postale bitna tema pregovora tokom Runde u Dohi. Birokratska pravila i ostale prepreke slična su nametima na trgovinu. Sudeći po procenama OECD, ušteda zbog pojednostavljenja procedura bi mogla biti od dva do petnaest posto ukupne vrednosti robe kojom se trguje. Petersonov institut za međunarodnu ekonomiju procenjuje da svetska ekonomija može ostvariti dodatni profit od 117,8 milijardi dolara (u odnosu na svetski bruto društveni proizvod). Svetska banka procenjuje da se na svaki uloženi dolar za podršku reformama za trgovinske olakšice u zemljama u razvoju, zauzvrat dobija sedamdeset dolara ekonomske koristi.

U Africi se već vide velika poboljšanja. Na primer, u okviru investicionog projekta sprovedenog u Istočnoafričkoj zajednici, kašnjenja na graničnim prelazima su skraćena sa tri dana na tri sata, omogućavajući robi da se mnogo brže kreće između luke Mombasa i susednih država. Zbog toga nije čudno da mnogi poslovni lideri smatraju trgovinske olakšice prioritetom pregovora u Dohi.

Racionalizacija trgovine

– smanjenje troškova prekogranične trgovine

– uprošćavanje carinskih procedura

– standardizacija carinskih procedura

– manje „papirologije“

– smanjena birokratizacija

– centralizovana baza podataka i informacija

„Proizvedeno u... gde?“

Avion Boing Dreamliner jeste napravljen u Americi, ali kako su ključni delovi uvezeni sa toliko različitih mesta, veoma je teško znati odakle treba krenuti sa istraživanjem porekla.

Procesor integrisanog sistema za nadzor i integrisani navigacijski radio su iz Kanade,

ventil za kontrolnu jedinicu koji pritisak u kabinama drži unutar podnošljivih granica, uvezen je iz Nemačke.

Tu je i izduvna mlaznica turbine koja je dopremljena iz Meksika, a sačinjena je od listova titanijuma napravljenih u Kini. Ovo su neki od primera na koje nailazimo ako samo letimično pogledamo carinske evidencije SAD, pri čemu su sve ove uvezene komponente neophodne američkim radnicima u mestima gde se proizvode avioni, kao što je na primer Everton.

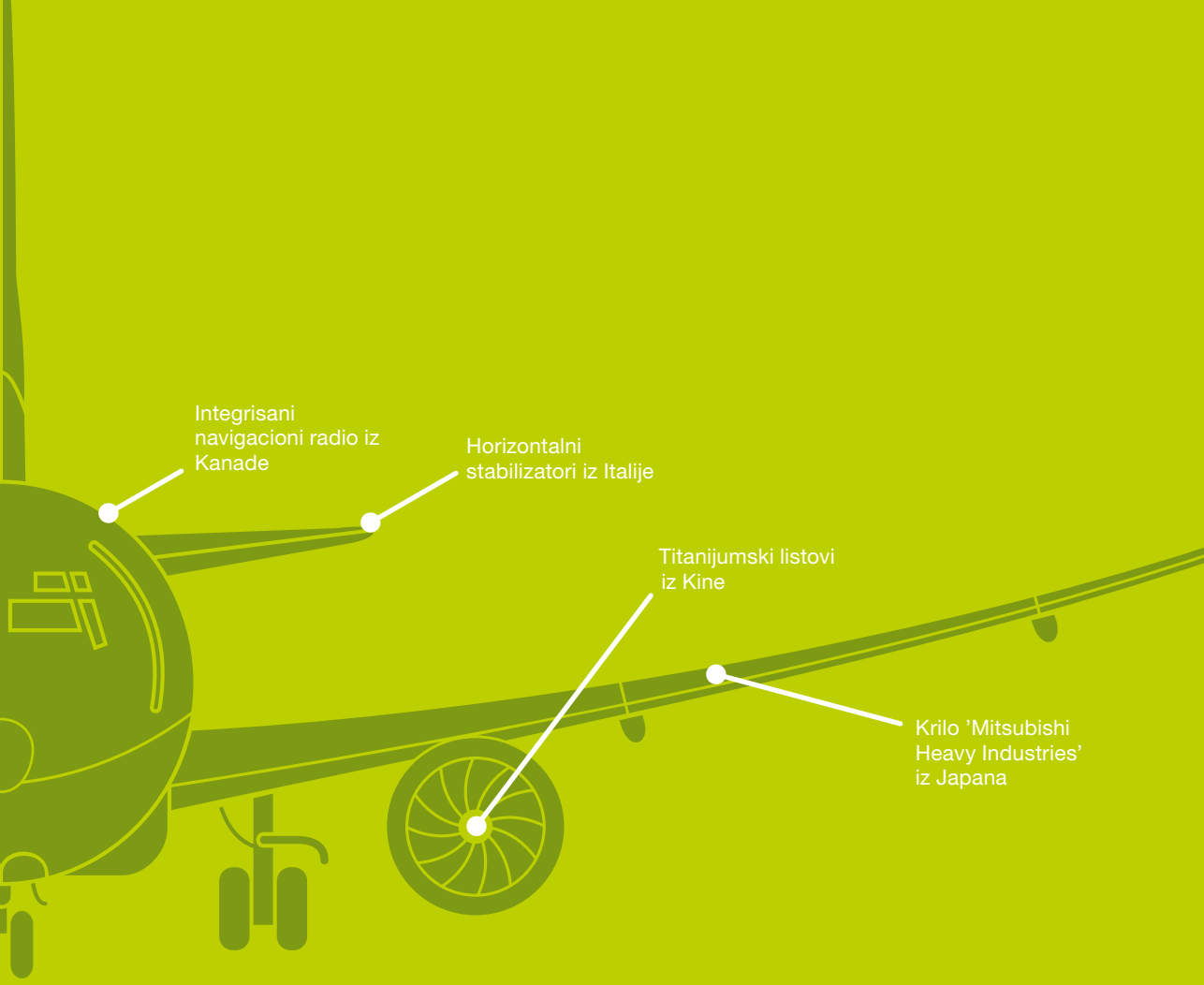

Time nismo došli ni do velikih stavki: Rolls-Roice Trent 1000 motor, testiranje u aerotunelima u Velikoj Britaniji i Francuskoj; Krilo 'Mitsubishi Heavy Industries'; italijanski horizontalni stabilizatori, vrata iz Francuske, i druge ključne komponente iz Švedske, Indije, Južne Koreje – lista je veoma duga.

Izvor: **Greg Rushford,** "Made in America?", 21 February 2012, *Rushford Report*, www.rushfordreport.com

5 ... DA PODSTAKNE DOBRO UPRAVLJANJE

Transparentnost, odnosno deljenje informacija i saznanja, izjednačava startne pozicije igrača. Pravila smanjuju proizvoljnost i mogućnost za korupciju, i takođe štite vlade od lobiranja vođenog partikularnim interesima.

5 ... DA PODSTAKNE DOBRO UPRAVLJANJE

VLADE TREBA DA BUDU U MOGUĆNOSTI DA SE ODBRANE OD PRITISKA INTERESNIH GRUPA koje se zalažu za svoje partikularne interese, i u tome im sistem STO može pomoći.

Istorijski gledano, protekcionizam nas je naučio koliko štete može proizvesti situacija kada uski sektorski interesi zadobiju disproporcionalno veliku političku podršku. U takvim situacijama restriktivne politike su se pretvarale u trgovinske ratove, u kojima su svi bili na gubitku.

Sistem STO pomaže vladama da sagledaju trgovinsku politiku na jedan znatno umereniji način. Ovakav pristup olakšava državama da se brane od uskih interesnih grupa time što će se fokusirati na razmenu koja je u interesu svih privrednih činilaca.

Ograničavanje uvoza se u prvi mah može činiti kao efikasan način da se podstakne privreda. Međutim, treba imati u vidu da ograničavanje uvoza može imati dobar učinak u pojedinim sektorima privrede, ali da u isto vreme u nekim drugim sektorima može delovati ograničavajuće. Na primer, ako štitite svoju poljoprivredu, svi ostali moraju da plaćaju višu cenu hrane, što stvara pritisak na plate u svim sektorima.

Sistem STO pokriva veliki broj sektora u privredi. Ako se desi da prilikom pregovora jedna lobistička grupa pokuša da lobira kod svoje vlade, i zastupa stanovište da bi određena oblast trebalo da bude uzeta u obzir kao specijalni slučaj kojem je potreban protekcionizam, vlada može da ublaži pritisak argumentom da je potreban širi sporazum koji će doneti korist svim sektorima privrede.

PRAVILA UKLJUČUJU I OBAVEZIVANJE ČLANICA DA NEĆE ČINITI POTEZE koji nisu mudri. Protekcionizam generalno nije mudra opcija zbog štete koju nanosi, kako na domaćem tako i na međunarodnom planu.

Specifični oblici trgovinskih barijera izazivaju dodatnu štetu zbog toga što otvaraju veći prostor za korupciju i druge oblike lošeg upravljanja.

Jedan oblik trgovinskih barijera na koje STO pokušava da utiče su kvote koje se, pre svega, odnose na restrikcije uvoza ili izvoza određene količine robe ili usluga svake godine.

Pošto kvote ograničavaju snabdevanje, one veštački podižu cene i na taj način kreiraju ekstemno velike dobitke za kompanije koje trguju u okviru ovih kvota (ekonomisti to nazivaju „iznajmljivanje kvota“). Takve okolnosti stvaraju ozbiljne poremećaje na tržištu i ovi dodatni profiti se dalje mogu koristiti sa ciljem uticanja na proces kreiranja politika, pošto interesne grupe, koje ostvaruju profit na osnovu ovakve situacije, imaju više novca za lobiranje. Ovakvi uslovi takođe stvaraju više prilika za korupciju.

Drugim rečima, kvote su posebno loš vid ograničavanja tržišta. Upravo iz tog razloga, vlade država članica su se kroz pravila STO dogovorile da utiču da se primena kvota dodatno obeshrabri.

Međutim, kvote se u većini država i dalje koriste, i to u najrazličitijim oblicima, pri čemu vlade tih država čvrsto zagovaraju stav da su one potrebne. Međutim, one su pod kontrolom zahvaljujući STO sporazumima i vlade su se obavezale da će mnoge od njih smanjiti ili ukinuti.

MNOGE DRUGE OBLASTI u okviru STO sporazuma takođe mogu pomoći u smanjenju stope korupcije i loše uprave.

Jedan od sporazuma koji je imao veliki uticaj na javni sektor je Sporazum o vladinim nabavkama. Ovaj sporazum uređuje način na koji vlade obavljaju nabavke i tako otvara veliki deo tržišta za inostrane kompanije. U decembru 2011, u okviru sporazuma je postignut nov dogovor, čija se vrednost procenjuje na iznos od osamdeset do sto milijardi dolara godišnje, a koji dodatno pooštrava pravila i omogućava širi pristup ovim tržištima.

Transparentnost (kao što je omogućavanje pristupa javnosti svim informacijama o regulisanju tržišta, naknadama i potrebnoj „papirologiji"), veća usaglašenost između država u drugim aspektima „trgovinskih olakšica", jasniji kriterijumi za regulaciju standarda i bezbednosti robe, kao i nediskriminacija, takođe pomažu u smanjenju obima arbitrarnosti kod donošenja odluka i smanjenju mogućnosti za prevare.

Vlade često koriste STO kao dobrodošlo spoljno ograničenje, pošto lakše opravdavaju neke od svojih poteza na sledeći način: „Ne možemo to učiniti jer bi to moglo da naruši sporazum STO."

Na međunarodnom planu, STO blisko sarađuje sa ostalim međunarodnim agencijama kako bi se dodatno pospešile mogućnosti za rešavanje globalnih izazova. Blizu 140 međunarodnih organizacija su posmatrači u odborima i savetima Svetske trgovinske organizacije, a i ona je je takođe posmatrač u brojnim agencijama. Sekretarijat STO sarađuje sa više od dvesta agencija u oblastima statistike, istraživanja, postavljanja standarda, tehničke pomoći i obuka. Obim saradnje varira i nastavlja da evoluira kako bi pomogao vladama članicama sa njihovim ekonomskim politikama.

STO sporazumi mogu da doprinesu smanjenju korupcije i lošeg upravljanja.

6 ... DA POMOGNE DRŽAVAMA DA SE RAZVIJU

Jedna od glavnih prednosti trgovine, kao i samog sistema STO je činjenica da otvorenije tržište može poboljšati ekonomski rast i pomoći državama da se razviju. U tom smislu, trgovina i razvoj pogoduju jedno drugom.

Takođe, sporazumi STO imaju mnoštvo odredbi koje uzimaju u obzir i interese zemalja u razvoju.

6 ...DA POMOGNE DRŽAVAMA DA SE RAZVIJU

PREKO TRI ČETVRTINE ČLANICA STO SU DRŽAVE U RAZVOJU ili najmanje razvijene države. Takođe, sve države koje su trenutno u procesu pridruživanja STO spadaju u države u razvoju. Postoji stalna debata oko toga da li su interesi država u razvoju dovoljno dobro zastupljeni u okviru organizacije. Međutim, čak i države u razvoju koje su najkritičnije prema STO, priznaju da im sistem pruža koristi.

Zapravo, veliki broj ekonomista zastupa tezu da trgovina kojom se dobro upravlja predstavlja osnovu razvoja.

SVI SPORAZUMI STO SADRŽE SPECIJALNE ODREDBE za države u razvoju koje uključuju: duži period za implementaciju sporazuma i preuzetih obaveza, mere kojima se pospešuju njihove mogućnosti u trgovini, pomoć u izgradnji infrastrukture neophodne za funkcionisanje u okviru STO, kao i podršku tokom sporova i podršku u primeni tehničkih standarda. Osim toga, najnerazvijenije države imaju pravo na specijalni tretman koji uključuje i izuzeće od primene mnogih odredbi STO sporazuma.

Potrebe država u razvoju se takođe mogu koristiti kao opravdanje za neke od njihovih postupaka koji u normalnim okolnostima nisu dozvoljeni odredbama sporazuma, kao što je davanje određenih subvencija.

Pregovori i drugi procesi koji su pokrenuti na Ministarskoj konferenciji u Dohi u novembru 2001. sadrže i mnoga pitanja na koje države u razvoju žele da se obrati posebna pažnja.

75%
DRŽAVA ČLANICA STO SU ZEMLJE U RAZVOJU

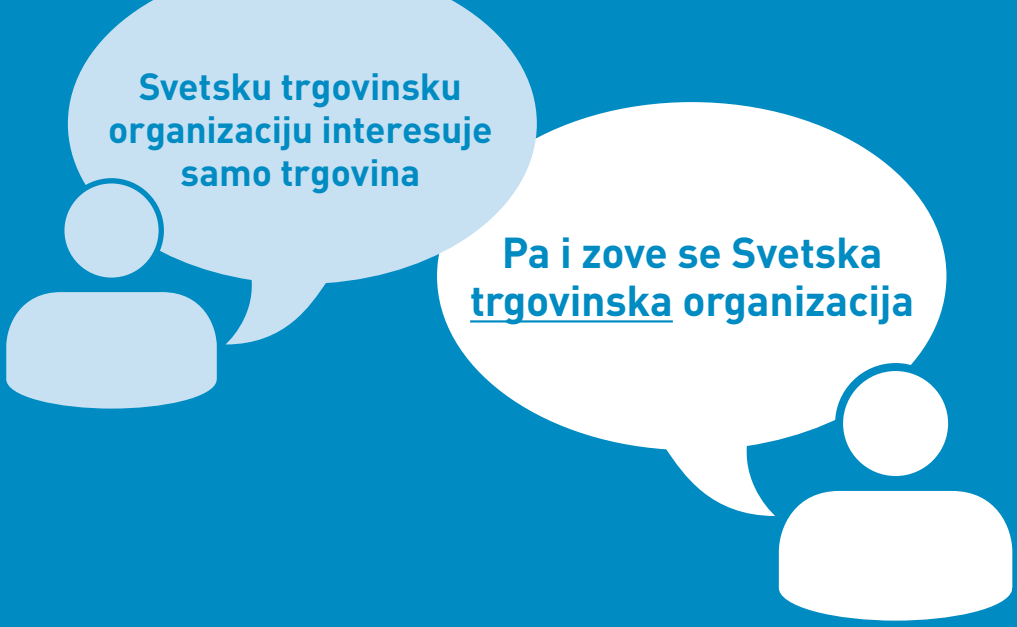

„A šta je sa siromaštvom i životnom sredinom?“

„A šta u vezi sa njima?“

„Šta STO radi da pomogne siromašnima i zaštiti životnu sredinu? Čini mi se da trgovina bogate čini još bogatijima, a siromašne siromašnijima. Štaviše, STO omogućava bogatim državama da plaćaju velike subvencije svojim poljoprivrednim proizvođačima. Na primer, jeftini paradajz i pšenica preplavljuju tržišta država u razvoju i lokalne poljoprivredne proizvođače ostavljaju bez posla.“

„Ali to je upravo ono što STO pokušava da zaustavi. Ukoliko bi se omogućilo da organizacija radi u punom kapacitetu kako je predviđeno, trgovina bi pomogla da se siromašni nahrane. Čak bi popunila i praznine kada dođe do nestašice hrane u pojedinim državama. Pomogla bi i siromašnim proizvođačima hrane da proizvode i prodaju više, bez takmičenja sa subvencionisanim proizvodima. Zapravo, STO postepeno smanjuje subvencije. Bez STO, one bi bile mnogo veće.“

„A šta je sa pravilima STO o patentima, koja omogućuju velikim farmaceutskim kompanijama da stiču velike profite uvećavanjem cena lekova do te mera da siromašni ne mogu da ih kupe?“

„Ima dovoljno prostora u pravilima STO o patentima da države mogu da nabave lekove za siromašne. Ali, takođe postoji i veliki broj drugih prepreka koje treba da se prevladaju. I svakako, potrebni su nam podsticaji za pronalaske novih vrsta lekova.“

„I dalje nisam uverena.“

„Samo zamisli kako bi bilo bez svetske trgovine. Kako bi države u razvoju nabavljale hranu kada su pogođene sušama ili poplavama? Sviđalo se to nekome ili ne, svet zavisi od trgovine i posao STO je da stvara pravila koja su podjednako pravedna za sve, koliko god je to moguće.“

KONAČNO, IAKO STO NIJE AGENCIJA ZA PRUŽANJE POMOĆI, ona ima ulogu i u ovom polju, pre svega kao forum i mesto gde se razjašnjavaju informacije o razvojnoj pomoći u oblasti trgovine.

POMOĆ ZA TRGOVINU. Debata o tome da li državama u razvoju treba razvojna pomoć ili trgovina je privedena kraju.

Danas postoji konsenzus oko ovog pitanja i smatra se da su državama u razvoju potrebna oba elementa. Međutim, treba napomenuti da STO sporazumi ne garantuju da će nužno doći do povećanja trgovinskih tokova, već samo otvaraju mogućnost da se to i desi. Neke države su bolje pozicionirane da iskoriste ove prilike od drugih. Nekim članicama je potrebna dodatna pomoć kroz program „Pomoć za trgovinu“ (Aid for Trade), kao i putem drugih različitih sredstava koja su usmerena na unapređenje kapaciteta država u razvoju kako bi mogle efikasnije da učestvuju na svetskom tržištu.

STO je agencija koja koordinira program „Pomoć za trgovinu“ i redovno na istom mestu okuplja donatore, razvojne agencije, vlade država koje su primaoci pomoći kao i predstavnike privatnog sektora. Ovakav dijalog pomaže da se istaknu sve prednosti koje ovaj program pruža kao i da se podstakne dalji razvoj odgovarajućih projekata.

I donatori i države primaoci su pozitivno reagovali na ove napore. Države donatori su se obavezale da će u proseku donirati četrdeset milijardi dolara godišnje za razvojne programe u vezi sa trgovinom, dok su države primaoci uspele da precizno utvrde sektore u kojima im je pomoć potrebna i uložile su dodatni napor kako bi trgovinu učinile sastavnim delom svojih razvojnih strategija.

BOLJA KOMUNIKACIJA. STO je uspostavila centre u preko sto ministarstava trgovine i regionalnih organizacija koji se nalaze u glavnim gradovima država u razvoju i najmanje razvijenih država. Centri omogućavaju pristup računarima i internetu preko kojih je zvaničnicima ministarstva omogućeno da budu u toku s događajima u centrali STO u Ženevi, kroz pristup velikoj bazi podataka zvaničnih dokumenata i ostalog materijala. Ulažu se i napori kako bi se pomoglo državama koje nemaju stalne predstavnike u Ženevi.

DRŽAVAMA U RAZVOJU JE POTREBNA I POMOĆ I TRGOVINA.

7 ... DA SLABIJIMA OBEZBEDI SNAŽNIJI GLAS

Male države bi bile slabije bez Svetske trgovinske organizacije. Razlike u pregovaračkoj moći su smanjene zahvaljujući dogovorenim pravilima, donošenju odluka konsenzusom i izgradnjom koalicija. Koalicije daju zemljama u razvoju snažniji glas u pregovorima. Ishod dogovorenih sporazuma podrazumeva da sve države, uključujući i najmoćnije, moraju igrati po unapred dogovorenim pravilima. Pravila koja se poštuju zamenjuju vladanje „prava jačeg."

7 ... DA SLABIJIMA OBEZBEDI SNAŽNIJI GLAS

Geopolitika STO je u procesu evolucije. U poslednje vreme, zemlje u razvoju su postale znatno aktivnije u svim poljma delovanja STO. One su osigurale da razvoj postane glavna tema pregovora u Dohi i podnele su veliki broj predloga u vezi sa poljoprivredom i drugim temama.

Zemlje u razvoju su aktivne u svim savetima i komitetima STO. Osnovale su i brojne koalicije kako bi ojačale svoju pregovaračku snagu. Neke od njih su koalicije sastavljene samo od država u razvoju, dok su druge mešovite, i rade na ostvarivanju zajedničkih interesa koji prevazilaze granicu „zemlje u razvoju - razvijene zemlje."

Do sredine devedesetih, četvorka koju čine SAD, EU, Japan i Kanada (tzv. QUAD), tada najveće trgovačke sile, smatrane su za članice koje imaju najveću sposobnost za postizanje konsenzusa. Danas, prilikom iznalaženja rešenja za sva pitanja koja predstavljaju glavne tačke sporenja, moraju biti uključene i neke od država najvažnijih rastućih ekonomija, kao i predstavnici različitih koalicija, uključujući tu i najmanje razvijene zemlje. Da se ovo ne dešava, „multilateralni" trgovinski sistem ne bi imao smisla.

Jedna važna činjenica u vezi sa STO je praksa donošenja odluka konsenzusom. Pre nego što se sporazumi postignu, svaka država mora da bude uverena u njihovu korisnost. Ključ je kompromis: sve što je predloženo mora da prođe kroz proces usaglašavanja razlika, sve dok predlog ne postane prihvatljiv za sve.

Druga činjenica su dogovorena pravila. Sve države, velike ili male, slabe ili moćne, moraju da slede potpuno ista pravila. Postoje izuzeci, odlaganja ili fleksibilnost za siromašnije države, koji su takođe deo istog paketa pravila. Fleksibilnost predstavlja način kojim se omogućava siromašnijim državama da se ponašaju u skladu sa pravilima.

Pravila su rezultat pregovora i odluka donetih konsenzusom i parlamenti svih država članica su ih ratifikovali. Pregovori kojima je uspostavljena STO, poznatiji kao Urugvajska runda (1986-1994), bili su mogući isključivo zbog postignutog kompromisa. Razvijene zemlje su se usaglasile da reformišu trgovinu u oblastima tekstila i oblasti poljoprivrede koje su od veoma velike važnosti i za zemlje u razvoju.

Kada se postigne dogovor oko pravila, ona jednako važe za sve. Ovo se odnosi i na sistem rešavanja nesporazuma koji je sličan sudovima. Samo u tokom ovog veka, skoro svake godine, države u razvoju su podnosile najmanje polovinu od ukupnog broja podnetih žalbi, a ponekad i znatno više. Njihove žalbe su se odnosile kako na razvijene države, tako i na države u razvoju. Bez STO, slabije države bi bile nemoćne da reaguju protiv njihovih moćnijih trgovinskih partnera.

STO obučava službenike iz zemalja u razvoju kako bi mogli da efektivno rade u sistemu organizacije.

A tu je i pomoć

Tehnička pomoć i obuka. Ovo je polje gde STO aktivno pomaže državama u razvoju. STO obučava službenike iz ovih država kako bi mogli efikasno da rade unutar sistema organizacije, uključujući i obuku o efikasnom pregovaranju u okviru pravila. Svake godine, STO za njih organizuje oko sto seminara, radionica i drugih vrsta obuka. Oni takođe pohađaju i duže kurseve trgovinske politike u Ženevi.

Pravni saveti. Iako nije deo STO, sa njom je povezan i Savetodavni centar za pravo STO koji se nalazi u Ženevi. Ovaj centar daje jeftine pravne savete i organizuje obuke o pravu STO za države u razvoju. Savetodavni centar takođe podržava ove države u rešavanju sporova u okviru STO. Centar omogućava državama u razvoju da u potpunosti shvate svoja prava i obaveze u pravnom okviru STO i da imaju jednake mogućnosti da brane svoje interese u slučajevima rešavanja sporova. (www.acwl.ch).

Akademske institucije. Program predsedništva koji je uspostavila STO ima za cilj da pomogne akademskim institucijama zemalja u razvoju da povećaju znanja o trgovini i doprinesu razvoju trgovinske politike (pogledaj www.wto.org/chairprogramme).

8 ... DA PRUŽI PODRŠKU ZAŠTITI ZDRAVLJA I ŽIVOTNE SREDINE

STO se često optužuje da joj je trgovina prioritet na uštrb životne sredine i humanitarnih ciljeva.

To nije istina.

8 ... DA PRUŽI PODRŠKU ZAŠTITI ZDRAVLJA I ŽIVOTNE SREDINE

Trgovina je ništa drugo nego sredstvo za postizanje cilja. Trgovina ne može biti važnija od zaštite životne sredine ili unapređenja kvaliteta života. Sporazumi STO pokušavaju da stvore uslove u kojma trgovina može da podržava ciljeve za koje se iskreno zalažemo, uključujući čistu i bezbednu životnu sredinu, kao i da spreči vlade da koriste ove ciljeve kao izgovor za uvođenje protekcionističkih mera.

Mnogi ne shvataju kako ovo funkcioniše. Uzmimo za primer odluku STO oko jednog spora u kojoj se kaže da je mera koju je članica primenila iz oblasti zaštite životne sredine, nelegalna prema pravilima STO. Ovakve odluke se često pogrešno tumače da STO smatra da je mera nelegalna pošto je u sukobu sa trgovinom.

U stvari, u tim odlukama se obično navodi da primenjene mere krše trgovinska pravila. Ovi slučajevi se pre svega odnose na diskriminaciju u trgovini, pošto su mere u pitanju uglavnom restriktivnije prema proizvodima nekih država u odnosu na druge, ili su više restriktivne prema inostranim proizvodima nego prema domaćim. Ukoliko bi mere bile podjednako restriktivne (ili jednako blage) za sve prozvode iz svih država, onda bi bile u saglasnosti sa pravilima STO.

To je i bio osnov za odluku u pravnom sporu u okviru STO oko benzina 1990. Isto je važilo i u slučaju uvoza škampa i zaštite morskih kornjača, kada je Apelaciono telo STO naglasilo da bi članice STO trebalo i morale da preduzmu mere za zaštitu ugroženih vrsta i da zaštite životnu sredinu, ali na druge načine.

Značaj pitanja u vezi sa životnom sredinom i zdravlja utkan je u pravila STO. Sporazum iz Marakeša, kojim je i uspostavljena STO, među ciljevima organizacije predviđa optimalno korišćenje svetskih resursa, održivi razvoj i zaštitu životne sredine.

„Strane u ovom sporazumu [priznaju] da njihove odnose u domenu trgovine i ekonomskih nastojanja treba voditi uzimajući u obzir unapređenje životnog standarda, obezbeđivanje pune zaposlenosti i veliki i stalni rast obima realnih prihoda i efektivne tražnje, kao i proširenje proizvodnje i trgovine robama i uslugama, uz optimalnu upotrebu svetskih resursa, a u skladu sa ciljem održivog razvoja, nastojeći da zaštite i očuvaju životnu sredinu, kao i da unaprede sredstva za postizanje ovog cilja, na način koji je u skladu njihovim potrebama i brigama na različitim nivoima ekonomskog razvoja...”

Preambula sporazuma iz Marakeša o osnivanju STO

Ovo je podržano nizom odredbi sadržanim u pravilima STO. Na primer, odredbe dopuštaju državama da kontrolišu trgovinu kako bi zaštitile ljudski, životinjski ili biljni život ili zdravlje, i kako bi očuvale neobnovljive prirodne resurse. One omogućavaju subvencije za zaštitu životne sredine. Ove odredbe se mogu naći u opštim pravilima i u posebnim sporazumima o standardima proizvoda, bezbednosti hrane, zaštiti intelektualne svojine, i drugim.

Reforme koje se preduzimaju u skladu sa pravilima, kao što su smanjivanje podrške industriji i poljoprivredi, pomažu da se smanji količina otpada i štete po životnu sredinu, pri čemu se ujedno podstiče i efikasna upotreba resursa.

Druge tačke gledišta

„Globalizacija nije politički izbor, to je činjenica. Međutim, svako od nas ima mogućnost izbora. Mi smo ti koji možemo da oblikujemo ove moćne sile koje nose promenu u korist našeg naroda. Ili možemo da se povučemo iza zidova i da tako dopustimo da zaostanemo za drugima u globalnoj ekonomiji. Moramo izgraditi trgovinski sistem za XXI vek, koji istovremeno poštuje naše vrednosti i proširuje spektar mogućnosti. Moramo učiniti više kako bi bili sigurni da će ova nova ekonomija podići životne standarde širom sveta, kao i da snažna ekonomska konkurencija među nacijama nikad ne postane trka do dna kada su u pitanju zaštita životne sredine, zaštita potrošača i standardi rada. Treba da se ravnamo po višim standardima, a ne nižim. Bez ovakve strategije, ne možemo da izgradimo neophodnu podršku javnosti za globalnu ekonomiju. Radnici će prihvatiti rizik međunarodnog slobodnog tržišta samo ako veruju da će ovaj sistem raditi za njih."

— Bil Klinton (Bil Clinton), povodom pedesetogodišnjice multilateralnog trgovinskog sistema, Ženeva

„Svetska trgovinska organizacija, kao i sve druge institucije, ima svoje nedostatke. Ali glavne zamerke koje joj se upućuju nisu one koje STO može samostalno da reši. Njen zadatak je da pruži osnovna pravila za međunarodnu trgovinu; ona nije projektovana da ostvaruje ostale društvene ciljeve. Dakle, problem zaista nije u STO, već u nedostatku sličnih moćnih i efikasnih institucija koje bi bile posvećene ovim društvenim ciljevima. Svakako, najveći problem današnjeg globalnog poretka jeste činjenica da je proizvodnja dobara u privatnom vlasništvu preuzela primat nad društvenim razvojem.

Ne samo da STO nije stvorena da se bavi zaštitom životne sredine, bezbednošću hrane, ljudskim pravima i pravima radnika, već je i njen modus operandi nepogodan za pružanje javnih dobara. Snaga STO leži u sprovođenju mehanizama koje su države spremne da prihvate zato što žele da imaju koristi od trgovine. Međutim, one ga neće prihvatiti u drugim oblastima."

— Džordž Soroš (George Soros), Fixing, not Sinking, the WTO", Project Syndicate, www.project-syndicate.org/commentary/fixing-not-sinking-the-wto

„Tokom pedeset godina postojanja Opšteg sporazuma o carinama i trgovini (GATT) sigurno je da smo naučili dovoljno da unapredimo upravljanje svetskim trgovinskim sistemom u korist svih nacija i ljudi, uprkos tome što su mnoge države u razvoju bile de facto isključene. Mi čvrsto verujemo da postojanje GATT-a, a sada Svetske trgovinske organizacije, kao sistema zasnovanog na pravilima, obezbeđuje kvalitetne temelje na kojima se naša promišljanja mogu dalje nadgraditi u cilju poboljšavanja sistema. Međutim, da bi se ostvarile aspiracije svih država članica, posao mora biti obavljen na mudar način. STO je upravo nastala kao odgovor na potrebu za okruženjem koje bolje reguliše, nadgleda i kontroliše svetsku trgovinu i investicije u odnosu na ono što je GATT tada predstavljao. Ali sada vidimo da će uspeh sistema dogovorenog u Marakešu 1994. godine zavisiti od mudrosti sa kojom se sprovodi i od koraka koji će uslediti."

— Nelson Mandela (Nelson Mandela), povodom pedesetogodišnjice multilateralnog trgovinskog sistema, Ženeva.

Isto važi i za zdravlje. U ovoj oblasti, najveća pažnja je usmerena na farmaceutske patente. Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine (TRIPS) zasniva se na ravnoteži. U javnom zdravstvu, ovaj sporazum štiti prava pronalazača u ograničenom vremenskom periodu, a u cilju podsticanja istraživanja usmerenog ka pronalaženju novih i efikasnijih metoda lečenja. Međutim, isto tako daje i mogućnost vladama da se izbore da ti novi metodi lečenja postanu pristupačni. Razvoj novih lekova i dozvoljavanje određene fleksibilnosti za vlade predstavlja direktan doprinos boljem zdravlju.

Mišljenja se razlikuju o tome da li je ravnoteža dobra. Sadašnji sporazum, uključujući i promenu pravila 2003. godine, rezultat je kompromisa između svih strana. U isto vreme STO, Svetska organizacija za intelektualnu svojinu i Svetska zdravstvena organizacija sarađuju kako bi unapredili saznanja o tome kako da učinimo da patentiranje i druge politike bolje funkcionišu u interesu javnog zdravlja.

Zatim, tu je i pitanje da li je roba kojom se trguje bezbedna. Sporazum o sanitarnim i fitosanitarnim merama STO (sporazum o bezbednosti hrane i zdravlju životinja i biljaka) bavi se delovanjem

Farmaceutski proizvodi

Sporazum o intelektualnoj svojini u okviru STO štiti prava investitora i ostavlja dovoljno prostora vladama da omoguće pristupačno lečenje svojim građanima.

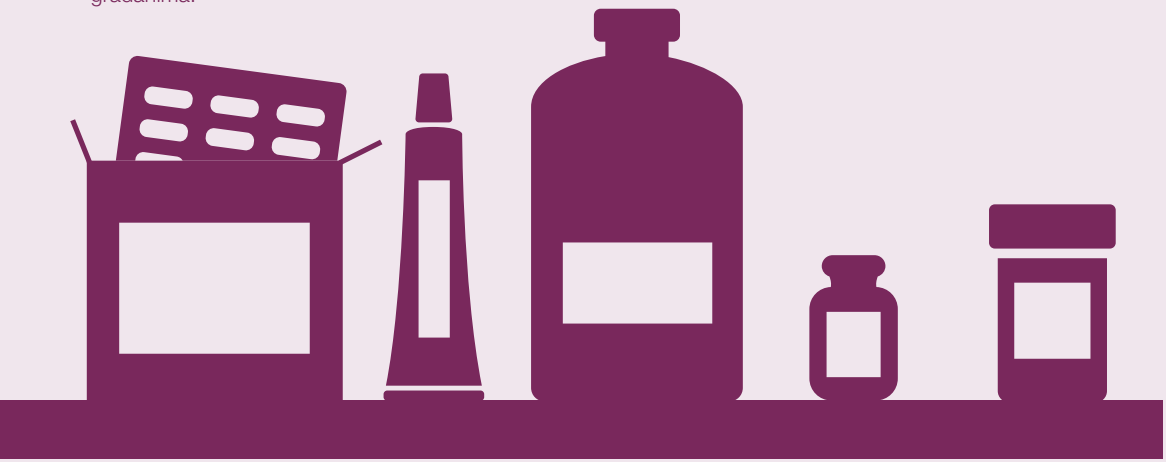

vlada država kada su u pitanju pesticidi u hrani i širenje bolesti, te kako da se spreči da ovi izazovi postanu izgovor za protekcionizam. Drugo pitanje se odnosi na tehničke barijere u trgovini koje uključuje oblasti kao što su označavanje prehrambenih proizvoda i definisanje bezbednosnih standarda proizvoda.

Šira, složenija pitanja kao što su bezbednost hrane, koja su obuhvaćena Sporazumom o poljoprivredi, takođe su važna za zdravlje. I najzad, odluke kojima se rešavaju sporovi u okviru STO takođe su potvrdile da sporazumi STO daju prioritet zdravlju i bezbednosti nad trgovinom, kao što je na primer odluka kojom je potvrđena zabrana azbestnih proizvoda.

Označavanje proizvoda

STO Sporazum o tehničkim preprekama u trgovini obuhvata pitanja kao što su označavanje hrane.

Nutritivna vrednost | **Sastojci** | **Količina određenih sastojaka** | **Zemlja porekla**

9 ... DA DOPRINESE MIRU I STABILNOSTI

Ovo je korist od trgovinskog sistema STO o kojoj se nedovoljno govori.

Trgovina pomaže da se održi rast.

Pravila u trgovini stabilizuju svetsku ekonomiju obeshrabrujući nagle korake unazad u politikama, te doprinose njihovoj predvidljivosti. Pravila odvraćaju od protekcionizma i povećavaju sigurnost. Pravila pomažu izgradnju poverenja.

9 ... DA DOPRINESE MIRU I STABILNOSTI

Kada je svetska ekonomija u metežu, multilateralni trgovinski sistem može da doprinese stabilnosti. Imajući u vidu da je istorija puna primera trgovinskih sporova koji su prerasli u oružani sukob, neki smatraju da ovakav sistem doprinosi i očuvanju međunarodnog mira.

Iako ovakav zaključak može zvučati pretenciozno, to ne znači da u njemu nema istine. Ako razumemo zašto, imaćemo jasniju sliku o tome kako sistem u suštini funkcioniše.

Zašto je sistem osnovan? U suštini, postoje dva razloga. Jedan je bio preovladavajuća potreba za izbegavanjem ponavljanja destruktivnih tenzija u trgovini koje su prethodile izbijanju Drugog svetskog rata. Drugi je bio pragmatična želja država da omoguće svojim proizvođačima da lakše trguju.

Rezultat je bio stvaranje GATT-a 1948. godine, odmah nakon završetka Drugog svetskog rata. GATT se pokazao kao veoma uspešan i podstakao je dalje reforme, što je naposletku rezultovalo i formiranjem Svetske trgovinske organizacije 1995. godine. Broj država koje su prihvatile trgovinska pravila stalno je rastao, te su pravila danas skoro u potpunosti prihvaćena na globalnom nivou. Države su danas posvećene pravno obavezujućim ograničenjima za sopstvene trgovinske barijere i subvencije koje su takođe ispregovarali.

Poštovanje pravila je u interesu država, pre svega zato što države žele da budu sigurne da će njihovi trgovinski partneri takođe poštovati prihvaćena pravila i obaveze. Ipak, ukoliko je pritisak domaćih interesnih grupa za uspostavljanje novih trgovinskih barijera prevelik, STO deli informacije na globalnom nivou o rastućim trgovinskim barijerama kroz redovan nadozor. Sve u svemu, pritisak članica sistema na one države koje uvode nelegalne barijere deluje.

Ovde su na delu dva najosnovnija principa trgovinskog sistema STO: omogućavanje trgovini da funkcioniše bez većih problema i pružanje platforme državama da na konstruktivan i pravičan način rešavaju sporove oko trgovinskih pitanja.

Ranije: doba kada je protekcionizam imao kontraefekat. Rane tridesete godine XX veka bile su period razarajućih trgovinskih ratova. Tokom Velike depresije vladao je strah da bi uvoz ostavio više ljudi bez posla, što je navelo vlade država u svetu da podignu trgovinske barijere. Na taj način je stvoren začarani krug, kojim su se ograničenja sve više širila. Međutim, rezultat je bilo samo dalje povećanje nezaposlenosti. Svetska ekonomija je počela ubrzano da se urušava, doprinoseći naposletku izbijanju Drugog svetskog rata. Protekcionizam lako može da nas dovede u situaciju gde svi sigurno gube i niko ne dobija.

Posle: doba uzdržavanja i poverenja. Posle rata, trgovina je porasla u okviru sistema GATT/STO. Što je još važnije, trgovina je mnogo stabilnija čak i tokom ekonomskih kriza. Ključ su bila dogovorena pravila i izgrađeno poverenje.

Poverenje pomaže da se izbegnu trgovinski ratovi poput onih koji su vođeni tokom tridesetih godina XX veka u kojima niko ne pobeđuje. Kada države veruju da će drugi zadržati svoje trgovinske barijere u okviru dogovorenih granica, onda će i one učiniti isto. Drugim rečima, države će biti motivisanije da međusobno sarađuju.

Trgovinski sistem STO igra ključnu ulogu u kreiranju i daljem jačanju poverenja. Od posebne važnosti su pregovori koji su, zahvaljujući postignutom konsenzusu, rezultirali sporazumima, kao i usredsređenost država na poštovanje dogovorenih pravila.

Pre...

Protekcionizam je uništio dve trećine svetske trgovine u periodu od 1929. do 1933. godine

Bez multilateralnog trgovinskog sistema i dogovorenih pravila, države nisu dovoljno verovale jedna drugoj da bi držale svoja tržišta otvorenim. Takođe, nisu bile u stanju da odole lobiranju od strane uskih domaćih interesnih grupa. Tokom Velike depresije, nadmetanje u povećanju trgovinskih barijera i zaštiti domaće proizvodnje i zaposlenosti doprinelo je drastičnom padu trgovine. Tako je trgovina sa tri milijarde mesečno, koliko je iznosila u januaru 1929. godine, pala na manje od jedne milijarde dolara u martu 1933. godine. Dve trećine svetske trgovine je uništeno, sa razarajućim efektom po radna mesta i industrije koje su trebalo da budu zaštićene

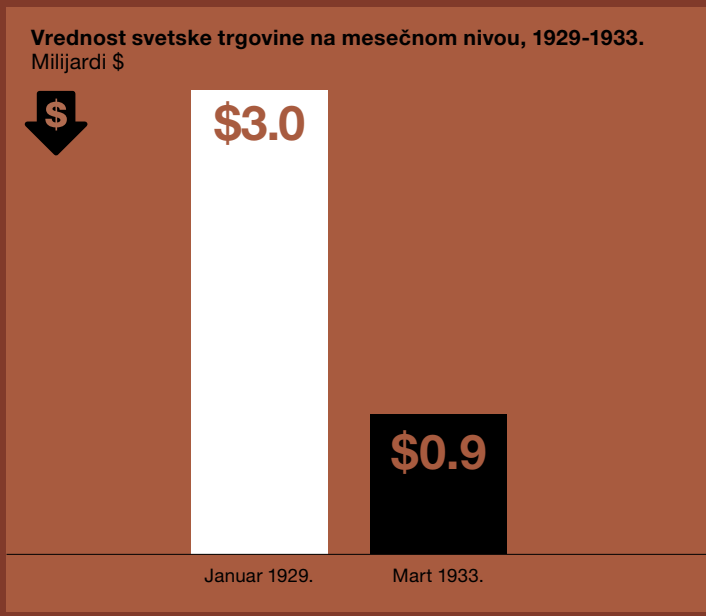

...i posle

Istorija se nije ponovila

Čak i posle finansijske krize 2007. godine, usledio je brz oporavak. Bilo je ponekih pritisaka od strane protekcionista koji su verovali da je potrebno zaštiti radna mesta. Ipak, države su pružile otpor. Budući da su bile vezane za svoje obaveze u okviru STO, i da su znale da pravila koja važe za njih važe za sve, države su bile uverene da će sistem ostati stabilan. Da je kojim slučajem dve trećine svetske trgovine bilo uništeno, slika bi izgledala veoma drugačije, a šteta bi bila nesagledliva.

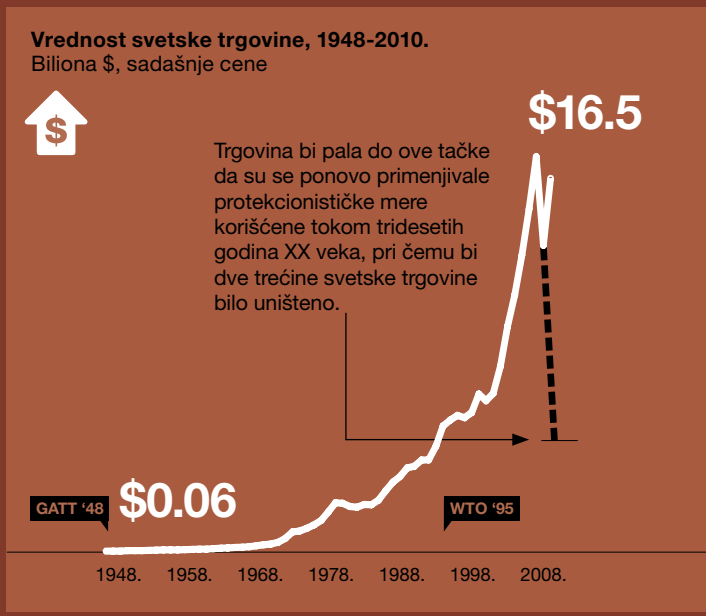

10 ... DA BUDE EFIKASNA I BEZ NASLOVNIH STRANA

Pregovori i sporovi su često tema vesti, međutim veći deo rada STO se nalazi van pažnje javnosti kako bi omogućio da trgovina teče nesmetano, za dobrobit svetske ekonomije i svih nas pojedinačno.

10 ...DA BUDE EFIKASNA I BEZ NASLOVNIH STRANA

Pregovori su završeni. Predsedavajući je uspeo da postigne dogovor svih članica. Ministri su potpisali, parlamenti su ratifikovali. Bile su potrebne godine da se do dogovora dođe i sada je većina medija otišla.

Ali za STO i njene članice ovo je samo početak.

Dogovor se sastoji od sporazuma ili „pravila," čiji je cilj da hrana koju jedemo bude bezbedna, da imamo izbor odeće i telefonskih usluga pomoću kojih možemo komunicirati sa prijateljima i rođacima, kao i da su nam efikasni lekovi dostupni po pristupačnoj ceni.

Sporazumi STO mogu tome da doprinesu samo ako su efikasni, odnosno ako se primenjuju i ako je njihova primena kontrolisana. Slede godine suštinskog posla koji nije previše zanimljiv široj javnosti.

Vlade su se složile da primene sledeće:

- smanje trgovinske barijere

- redukuju carinska i trgovinska ograničenja

- prihvate da razlozi za ograničavanje uvoza moraju biti racionalni i zaosnovani na stvarnoj pretnji u oblasti zdravlja, bezbednosti i zaštite životne sredine, a ne rezultat proizvoljnog delovanja

- uvedu uravnoteženo i kontrolisano reagovanje u slučajevima naglog povećanja uvoza ili pada uvoznih cena

- ograniče štetne subvencije u poljoprivredi

- omoguće pristup tržištu usluga

- obezbede zaštitu intelektualne svojine.

One takođe žele da znaju da će se i druge države pridržavati svojih obećanja i često žele da vide kako druge države primenjuju pravila u praksi, pošto mogu da uče jedni od drugih.

Veći deo ovog posla je tehnički i detaljan. Države međusobno, kao i sa širom javnošću, razmenjuju informacije o bilo kojoj temi koja ulazi u okvir delovanja STO, počevši od „anti-damping" istraga i nabrajanja sastojaka hrane na etiketama, sve do zaštite autorskih prava i mera za borbu protiv ptičijeg gripa.

Takođe, države imaju mogućnosti i da komentarišu međusobne poteze, i na taj način ponekad utiču na njihov krajnji ishod.

U prvih šesnaest godina Svetske trgovinske organizacije, vlade su poslale preko deset hiljada „obaveštenja" samo u vezi sa sopstvenim propisima oko bezbednosti hrane i zdravlja životinja i biljaka. Ta obaveštenja su veoma detaljna, veoma tehnička, ali ipak veoma važna za stručnjake i od suštinske važnosti za trgovinu kao i za zdravlje.

Sve ovo uglavnom ne nalazi svoje mesto na naslovnim stranama i mali broj ljudi to primećuje. Tek kada nastanu problemi, funkcionisanje STO postaje zanimljivo za medije. Dakle, kada STO nije u vestima postoji velika verovatnoća da stvari idu u dobrom pravcu, barem što se tiče svakodnevne trgovine.

Ovo je kratak pregled suštine delovanja i funkcionisanja STO.

Proces u okviru STO

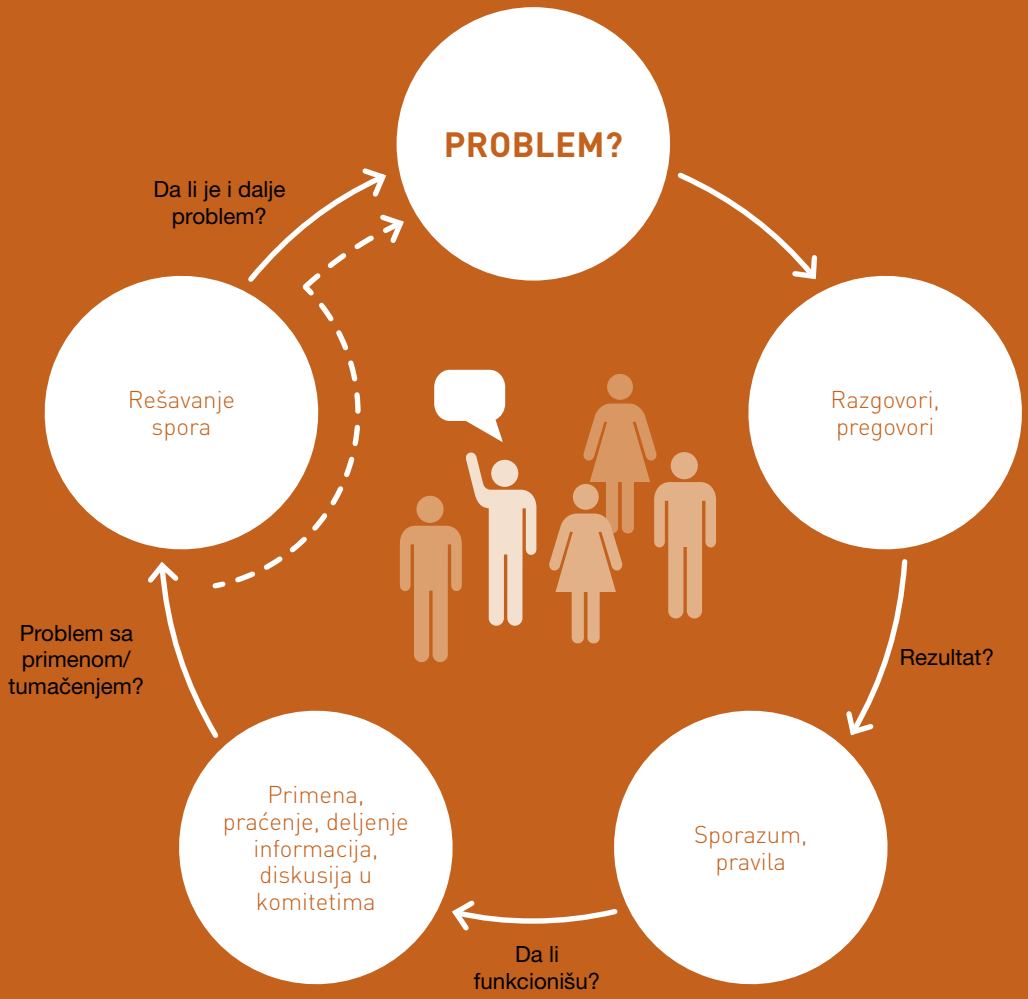

ČINJENICE O STO

Lokacija:	Ženeva, Švajcarska
Osnovana:	1. januara 1995. godine
Formirana:	Urugvajskom rundom pregovora u okviru GATT (1986-94.)
Članstvo:	164 članice (jul, 2016. godine)
Budžet:	197 miliona švajcarskih franaka za 2015. godinu
Secretariat staff:	634 zaposlenih (na kraju 2014. godine) od čega 77 različitih nacionalnosti 52% žena i 48% muškaraca
Predsedavajući:	Roberto Azevedo (generalni direktor)

Funkcije:

administriranje trgovinskih sporazuma STO
forum za trgovinske pregovore
upravljanje trgovinskim sporovima
nadziranje nacionalnih trgovinskih politika
pružanje tehničke pomoći i treninga za činovnike zemalja u razvoju
saradnja sa drugim međunarodnim organizacijama

* U ovoj publikaciji reč država se koristi za opisivanje članica Svetske trgovinske organizacije. Ipak, treba napomenuti da su nekoliko članica STO zvanično „carinske teritorije" i da nisu u pitanju države u pravom smislu te reči.

10 STVARI KOJE SVETSKA TRGOVINSKA ORGANIZACIJA MOŽE DA URADI
Prevedeno i priređeno izdanje za Republiku Srbiju

Originalna publikacija:
10 things the WTO can do (2013)
©World Trade Organisation (WTO)

EDICIJA VODIČI

IZDAVAČ
ISAC Fond
Centar za međunarodne i bezbednosne poslove
Kapetan Mišina 5, 11000 Beograd
www.isac-fund.org

REDAKCIJA:
Igor Novaković
Jovana Perkučin

ZA IZDAVAČA
Nikola Petrović

OVO IZDANJE JE OBJAVLJENO ZAHVALJUJUĆI PODRŠCI
MINISTARSTVA SPOLJNIH POSLOVA KRALJEVINE ŠVEDSKE
I FONDACIJE ZA OTVORENO DRUŠTVO

REGERINGSKANSLIET
Ministry for Foreign Affairs
Sweden

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

ADAPTACIJA I OPREMA
Nenad Baćanović

ŠTAMPA
Colografx

TIRAŽ
300

ISBN: 978-86-86383-26-6

Beograd, 2017.

Ovo izdanje nije za komercijalnu upotrebu

Pratite STO: